

Mekana mête yi Pol këtima kënje botu be **Efes**

Yo Pol, mō tomun Yesus Krist kete mekana mête yoko, yite a ke jōbō ke Rom.

Nyangwé to lepi, yo nde, njøj botu bête be tike temo ke yi *Krist ke ndiñgele meneti maka hene baka, bo yotu ne. Yo ne nyangwé meyasi yitati yi bëne njøj bekriten kē: (1) Diyo kriten, yo nyangwé yasi budýate keto ñgikwa Njambiyé. (2) Yotu Krist yo ñge? (3) Kriten yâkañgwé joñna bengwé teri ne nda kriten. Yí tedye ne teri Krist ke njoka bekriten, Pol ke nyé meyekambyé yitati: Kasi yotu mumo, kasi njumó nè kasi gwaki.

Wuse yakama bakes mekana maka ke nyangwé meñgabiyé yitati:

1. Teri mō Njambiyé ke moy ñgikwa te yi Njambiyé kelé ne nyé kē (kumte 1-3).
2. Joñgwé nè mësay me mō Njambiyé (kumte 4-5).
3. Joñgwé nè dyambi te yi mō Njambiyé lü kē (kumte 5-6).

¹ Yo mi Pol, mi mō tomun Krist Yesus nda yi Njambiyé kwadýa kē. Yo mi kete mekana maka kënje wuné botu bête be Njambiyé tòkuma [ke Efes] nde, wuné bêki ndi bëne, wuné botu bête be tike temo ke yi Krist Yesus ne temo yun hene baka. ² Njambiyé Sañgwé wusu nè Kumande

Yesus Krist kēl ḥgikwa ne wunε, nyε sendi wunε tete.

Kimɔ meyasi mete yi Njambiyε

nyε wuse kέ

³ Wuse lūksa Njambiyε te Saṅgwε ne Nyāngwε Kumande wusu Yesus Krist, keto a kelma kimɔ yasi bud�ate ne wuse. A nya wuse kwalɔ kimɔ meyasi hεnε te yi dīyε ke kwey yi wule ke yi Kimɔ Sisiŋ kέ. A nya wuse yo, wuse be dīyε saṅgwate sine be *Krist baka. ⁴ Njambiyε kikima si tōke wuse keto Krist, yite a tī pa kusɔ mbokɔ na, nε wuse be ndi bene kine be ne yiŋa mɔnɔ mejɔsɔ ke mbɔmbu wene na. ⁵ Njambiyε kwadyla wuse, dete ε nyε kike si pesɔ nde, a ta jaye b̄u wuse nda ḥgbak ḥgbak b̄ɔnɔ bene keto Yesus Krist. Yo nde, a bεŋma kimɔte yí kelɔ dete nda yi nyε ne ḥguru wene kwadyla kelɔ kέ, ⁶ nε wuse sombile nyε keto nyāngwε kpasa ḥgikwa ne. A kél ḥgikwa te ne wuse dete, keto wuse saṅgwate sine be Mɔnɔ wene, sɔŋ temɔ ne. ⁷ Sine be Mɔnɔ wene te sima bε saṅgwate. Njambiyε kolma wuse ne nje mekiyɔ me Mɔnɔ wene, tikɔ sendi wuse ne ḥgwete ke mejɔsɔ musu keto nyāngwε ḥgikwa ne. ⁸ Njambiyε kubula kelɔ ḥgikwa ne wuse yí tonje wuse ne dyanɔ nè duwā yasi hεnε yí nembe ne meyasi. ⁹ Yo nde, a b̄a njombu yaŋa ne yiŋa yasi te yi nyε kwadyla kelɔ kέ. A pesima nde, a ta kelɔ yo ne nje Yesus Krist. Yo b̄a sɔd�ate ne mbɔmbu ne bɔmɔ, ma ndana, a sima punje yo nyε wuse, keto a bεŋma kimɔte yí kelɔ dete. ¹⁰ A kpoma nde, a ta kelɔ yasi te komε ḥgimɔ te yi nyε pesima kέ ta dyä. Yo nde, kandε

dyoబ kumč mənəti, a ta ኃgbو meyasi həne te yi dīye kete ké, Krist nyero ta bē kum namo yo həne. ¹¹ Njambiyə təkuma wuse nde, nē wuse bē ndi bene kəto Krist. A kikima si təke wuse dete bəngwə yasi te yi nyə kombila nde, a ta kelč ké. A ke tonje meyasi həne nda yi nyə ne ኃguru wene kwadye ké yaka ne yasi te yi nyə pessima ké. ¹² A kikima si təke wuse dete, nē wuse sombile nyaŋgwə məluksa mənə, wuse botu bete bē kandima bē ne bībina temo njombu yaşa ke yi Krist baka. ¹³ Wunə sendi, wúnə bē Krist mə saŋgwate. Wunə wokuma ləpi te yi ləpe gbakasi. Ləpi te, yo Kimč Tom te yi ləpe nda yi Njambiyə jonggwə ne wunə ké. Wunə sendi, wunə tikima temo ke yi Krist, dete ε Njambiyə nje kwətə wunə yiňa yō ne. Yō te, yo Kimč Sisiň te yi nyə kpoma ké. ¹⁴ A nya wuse Kimč Sisiň te, nda yi mumč kande nyə ndətukwə yí ladye ne nyəna ኃgələkə ké. Dete, a ke tedye nde, a ta kē mbəmbu yí nyə wuse kimč bukwə meyasi həne te yi nyə bakidye tike botu bene ké. A ta nyə wuse yo komə nyə ta sidye jongwa botu bene ké. Botu bete, yo baka bē nyə kolma, nē bo bē bene. Njambiyə kelma dete, nē wuse sombile nyaŋgwə məluksa mənə.

Pol ke ኃgweta ne Njambiyə

keto bekriten bē Efes

¹⁵ Yori mi sendi, mi ke nyə Njambiyə wosoko komə mi wokuma kasi tikina temo te yi wunə tike ke yi Nyaŋgwə Kumande Yesus nē məkwadfa məte yi wunə nō sungwə ne botu bē Njambiyə həne ké. ¹⁶ Mi yeti ke gbelč nyəna

Njambiyé wosoko dete kétó yun komé mi také wuné ke moy mèngwéta mémbe ké na. ¹⁷ Mi ke njgwéta ne Njambiyé te ε Nyangwe Kumande wusu Yesus Krist kétó yun. Nyé Da te ε ne méluksa héné. Mi njgwétaŋgwé ne nyé nde, a nyéki wuné dýano ne nje Sisiŋ ne. A kél sendi nde, Sisiŋ te púnjukwé nyé nyé wuné, né wuné duwé nyé kimó duwáte. ¹⁸ Dete, a bûta mètemó mun paniyé puyé kété, né wuné duwé ne yasi te yi nyé jebama wuné nde, wuné békí ne bibina temó kété ké, duwé sendi nde, kimó meyasi mete yi nyé bakidye tike botu béné ké gba kpasate budýate. A bákidyá yo, na nje nyé wuné wúne botu béné héné. ¹⁹ A kél sendi nde, wuné dûkwé nde, a né nyangwe njungudye kwá to te, duwé sendi nda yi njungudye te kele mesay ke temó su, wuse botu bête be tike temó ke yene baka. ²⁰ Yo ndi sendi nyangwe njungudye te yi nyé tedya ke yi *Krist komé nyé womiya ne nyé ke njoka bémuij nje lero nyé nyé nde, a díy metidye ke mbam bō ne ke dýobó ke kwey ké. ²¹ Komé nyé díye mate ké, yo nyé lajsa bejaki héné nè bekum ban héné nè meyasi héné te yi ne njungudye nè nyangwe bekum bejaki héné. Yo nyé lajsa sendi mumó héné, yeti ndi ke njimó te yókó na, ko ke njimó te yi ta duwé nje ké, ko mó te békí ne kwaló díno te nda. ²² Njambiyé kawula meyasi héné tiko ke njímekol me *Krist, tembidye sendi nyé siya kum ke ndingélé njón botu bête be tike temó ke yene baka. ²³ Njón botu bête, yo yotu Krist. Bo ke keló nde, Krist békí tondunate ke menje héné nda yi nyé kele

sendi nde, mεyasi hεnε bεki tondunate kε.

2

Njambiyε jόngwε tumɔ,

keto a ne ηgikwa

¹ Ma wunε bα yun ne mbombu munje ke misi me Njambiyε, keto mejɔɔc mun nε beya mεyasi mεte yi wunε dikima kelɔ sendi kε. ² Ke ηgimɔ te yite wunε dikima joŋna dete bεŋgwε beya nje te yi botu be mεnεti maka, kelɔ mεyasi nda yi beya *Kum beya mεssin mεte yi joŋgila ke kwey dikima tedye wunε kε. Yo sisin te ke kelɔ mεsay ndana ke temɔ botu bete be lụ dyambi suŋgwε ne Njambiyε baka. ³ Wuse sendi, wuse hεnε dikima joŋna kwey nda botu be mεnεti maka gbate. Wuse dikima kelɔ mεyasi bεŋgwε beya mεwoňɔ musu ne ηguru wusu. He dikima kelɔ mεyasi mεte yi wuse ne ηguru wusu nε yi mεtake musu dikima gɔre kε. Ma nda wuse bα ndi sendi bɔmɔ nda bεsɔ kε, yo bα nde, ηgambi Njambiyε bâl sendi ke to su nda bo. ⁴ Ma ko dete, Njambiyε ne gwena ηgwεtε budyate. A kwadya wuse budyate. ⁵ Yo nde, ke ηgimɔ te yi wuse bα munje ke misi mεnε keto mejɔɔc musu kε, a kpalmα kelɔ nde, wuse bεki ne joŋ ne koko sine be *Krist. Yo keto Njambiyε ne ηgikwa, yori yi nyε joŋgwa ne wunε kε. ⁶ A womiya wuse sine be Krist Yesus lεpɔ nde, sine be Krist dīy mεtidyε ke dyoňɔ ke kwey, keto sine be Krist Yesus saŋgwate. ⁷ Njambiyε kelma kimɔ yasi ne wuse dete ne nje Krist Yesus, na

tedye nyε bɔmɔ hεnε ke mεtu mεte yi ta nje kε nde, a nε nyaŋgwε ɳgikwa kwɑ to te. ⁸ Ma yo kεto Njambiyε ne ɳgikwa, yori yi nyε joŋgwε ne wunε kε. A kél dεte ne nje tikina temɔ te yi wunε tike ke yene kε. Yo ti wúla ke yun ne ɳguru wun na. Yo ndi kεto Njambiyε nyéki mumɔ yasi ne gbelate. ⁹ Njambiyε t̄i joŋgwε wunε kεto yiŋa kimɔ mεkele mεte yi wunε kelma kε na, kambɔ mumɔ me nje bεndidye yotu ne. ¹⁰ Yo dεte, kεto wusε yasi te yi nyε ne ɳguru wenε kelma. A kelma nde, wusε b̄eki jɔnja yasi saŋgwate sine be Krist Yesus, nε wusε kel kimɔ mεkele mεte yi nyε ne ɳguru wenε kikima si kombile nde, nε wusε kel kε.

Sɔŋ Yesus ke kroa ke jaŋgwε

njoka mεkando

¹¹ Ma dεte, wunε pâŋ pa take t̄eri yun kwey. Bo t̄i ja wunε Beyuden na. Bo bɔtu bεte be nyε sosu ke kasi pεsina yotu yan yi bembam baka kpál jeba ndi wunε nde Mbo bɔtu bεte be ti pεsinaŋgwε baka. Ma mεpesina me bembam te yi bo lεre nɔ kε, yo ndi yike yi bεŋna ke gbela yotu ke puŋε kε. Yo bɔmɔ diki kelɔ yite ne gba bɔ yan. ¹² Wunε tâka kimɔte. Ke ɳgimɔ te yite, wunε b̄a lɔndunate ne *Krist, wunε t̄i bε bɔnɔ be kando ke mɔy kando Isarayel na. Wunε b̄a nda bεjεŋgwε ke mɔy mεmbon mεte yi Njambiyε kelma bεnε kando dγyεnε, kpo mεyasi nyε nyε kε. Wunε t̄i bε ne mɔnɔ yaŋa ne mbεt ke mɔyte na. Wunε t̄i bε ne yin̄a mεyasi mεte yi wunε yakama bε ne bibina temɔ nde, wunε ta bε nɔ nεmεnɔ

na. Wunε díkima joŋna kε mεnεti maka kinε duwε Njambiyε na. ¹³ Ma ko nde, wunε díkima joŋna kwey londunate nε Njambiyε dete, ndana wúnε be Krist Yesus mε saŋgwate. Dete, wunε ma si tutudya nε Njambiyε nε nje mεkiyɔ mε *Krist, ¹⁴ kεto yo nyε kele nde, wuse jōŋnaŋgwε nε te. Kwey Beyuden nε botu bεte be yeti Beyuden baka díkima joŋna dεle dεle. Ma a njɑ kelɔ nde, bo bεki yasi wεtε. Yo nde, a njɑ leke nyεkwε te yi díkima baki wuse kε soŋε. Nyεkwε te, yo mεbhenna mεte yi wuse díkima benna kwey kε. A kelma dete nε nje soŋ nε kε kroa ¹⁵ nε nje soŋna jaki jaki meyasi mεte yi dīyε kε mεmbonγa mε Beyuden kε, na nje saŋgwε mεkandɔ maka yiba, nε yo nje be ndi jōŋja kandɔ bɔmɔ wεtε, kεto bεne bo hεne mε saŋgwate. Dete, a kelma nde, bo jōŋnaŋgwε nε te tandε yan. ¹⁶ Nε nje soŋ nε kε kroa Krist soŋma pendɔ te yi bɑ kε njoka mεkandɔ maka kε, kelɔ nde, bo bεki ndi yasi wεtε. Dete, a njɑ jaŋgwε njoka yan bεne be Njambiyε. ¹⁷ A njɑ lεpɔ Kimɔ Tom nyε wunε botu bεte be yeti Beyuden be bɑ londunate kwey nε Njambiyε baka nde, wunε mε nε te. A njɑ pele sendi Kimɔ Tom te nyε botu bεte be ma si tutudya nε Njambiyε baka nde, bo sendi mε nε te. ¹⁸ Yo dεte, kεto Krist Yesus wuse hεne, ko bo ko bari, mumɔ hεne yakama tutudya nε Da nε dεti te yi kiya Kimɔ Sisiŋ.

¹⁹ Dete, wunε yeti se bεjεŋgwε be wule wula nje b̄iye dya ho bεakwaŋkwaŋgɔ na. Yasi wεtε, wunε mε sendi bɔnɔ be kandɔ wúnε botu bεte be wokuna nε Njambiyε baka. Wunε mε

sangwate wúne botu be møy tû dýené. ²⁰ Wuné kete nda mékondú me tû. Botu be tomun be Yesus nè botu be punja mélépi me Njambiyé bë mékol me tû te. Krist Yesus nè ñguru wene sangwé kóndu. ²¹ Nyé nè ñguru wene ke keló nde, bendidya tû te hène békí nè njololo, mésay mète kén kéndó mbómbu, né yo nje bë kpasa njumó te yi Njambiyé nè ñguru wene ta kë mbómbu joñna kete. ²² Wúné be Krist Yesus sangwate, dête wuné sendi, wuné ke njoka mëyasi mète yi bo sumé nè njumó te ké, né wúné bësö héné nje ñgbó bë mbanjó te yi Njambiyé díyé kete nè nje te yi Kimó Sisiñ ké.

3

Mesay me Pol ke njoka botu bete

be yeti Beyuden baka

¹ Kéto mëyasi mënöri héné, mi Pol, mò jébó Krist Yesus kétó yun, botu bete be yeti Beyuden baka... ² Mi ke take nde, wuné wokuma kasi mésay mète yi Njambiyé nya mi nè ñgikwa ké. A nya mi mésay mète, né mi kam nè wuné. ³ Yo nè nje punja mëyasi yi Njambiyé tedya nè mi yasi te yi bá sôdyate nè mbómbu ké. Yo yasi te yi mi kétima ndana nè mbet kenje wuné ké. ⁴ Komé wuné ta tólo yo ké, wuné ta bënjé duwé nde, mi sima biye to yasi te yi bá sôdyate nè mbómbu ke kasi *Krist ké. ⁵ Mbómbu nè mbómbu, Njambiyé tî tedye yo nyé ñomó nde, bo dûkwé na. Ma ndana, a kwañma nè nje Kimó Sisiñ yí punje nè yo nè gbas gbas nyé botu be tomun be Yesus nè botu be punja mélépi mënë.

A tōkuma bo hēnē, nē bo kel mēsay nyē ndi nyē nyēro. ⁶ Ma yasi te yi bā sōdyate kē, yo nde, yasi te yi Njambiyē bakiḍye tike Beyuden kē, yo ndi kiya yasi te yi nyē bakiḍye tike botu bete be yeti Beyuden baka. Sendi, nē Beyuden nē botu bete be yeti Beyuden baka, bo hēnē mē ndi kiya yasi wētē, nda mēdoku mē kiya yotu mumō. Yo sendi nde, yasi te yi Njambiyē kpoma nde, a ta nyē Beyuden, a ta nyē ndi kiya yasi te nyē botu bete be yeti Beyuden baka, kēto a ma saṅgwē bo bēnē be Krist Yesus. Yo hēnē wūla kē jayna Kimō Tom. ⁷ Njambiyē kelma ḥgikwa nē mi yí kelō nde, mi njāki nje bē mō pelna Kimō Tom te. A kaṇma yo nyē mi nē nje ḥguṇḍudye nē yi kelē mēsay kē yotu mbe kē. ⁸ Yo mi njena mumō ke njoka botu be Njambiyē hēnē. Njambiyē kelma ḥgikwa te dete nē mi nde, yo mi bēki mō lepina Kimō Tom te nyē botu bete be yeti Beyuden baka, nē mi kē pel kpasa budyā mēyasi hēnē te yi dīyē kē yi Krist kē nyē bo. Bomō ti yaka biye to mēyasi mete kumō njena na. ⁹ Njambiyē kelma sendi ḥgikwa nē mi dete, nē mi paniyē puyē nyē bomō hēnē lērō nda yi nyē ta kelō yí tonjē nē yasi te yi nyē ma sōdyukwē mbōmbu nē bo kē. Njombu yaṇa mēsew mēsew Njambiyē te ε kusuma mēyasi hēnē kō sōdyā kimō yasi te kē mōy temō nē. ¹⁰ A kelma dete, nē bējaki nē bēkum bān be dīyē kē kwēy baka nje kwā nē nje njōn̄ botu bete be tike temō kē yi Kumande Yesus baka yí duwē nō nde, dyānō Njambiyē nē mēnje budyate. ¹¹ Njambiyē kelma dete bēngwē yasi te yi nyē kikima kombile

njombu yaña məsew məsew. A kelma yo nə nje Krist Yesus te Nyañgwé Kumande wusu. ¹² Sine be Krist Yesus sañgwate. Wuse ke tikə sendi temo ke yenę. Yo dete yi wuse yakama kë lalę ndana ke keki Njambiyę nə bıbına temo kine gwe wę yaña na. ¹³ Dete tiso, yotu yun t̄i tekki keto məbōne mete yi mi sañgwa nō keto yun kē na. Ma məbōne mete ta kpalɔ kamə wunę kelɔ nde, wunę b̄eki nə meluksa.

¹⁴ Yo keto te yite yi mi ke kuse məbōn̄ ke mbɔmbu Da. ¹⁵ Botu be kando ḫyene, yite nde, baka be ke kwey n̄e baka be ke meneti jónjanañgwé keto nə sañgwe wan. ¹⁶ Mi ḫgwétañgwé dete nə Da nde, a kēl nde, Sisiŋ nə kombila nyę wunę nyanjwé deti ke temo b̄enjwé nyanjwé meluksa menę. ¹⁷ Mi ḫgwétañgwé sendi nde, *Krist d̄iy ke møy metem̄ mun kë nō mbɔmbu, keto wunę ke tikə temo ke yenę. Mi ḫgwétañgwé sendi dete, n̄e məkwadya mete yi wunę kwadysa tandę yun kē lo megata, n̄e yo be nə ḫgbik nda t̄u te yi məkol mete be jelnate. ¹⁸ Dete, wúnę bomo hene be wokuna ndi nə Njambiyę baka ta be nə deti te yi duwę nde, məkwadya mete yi Krist nō kē gba nyanjwete budyate, njànjo møy te n̄e səwɔ te n̄e d̄im̄ te b̄u d̄ɔ te kine njena na. ¹⁹ Mi ḫgwétañgwé dete, n̄e wunę duwę nə məkwadya me Krist yi kwanma dyano hene, n̄e metem̄ mun tondu nə budya meyasi me Njambiyę hene kë nō mbɔmbu nda yi nyę be tondunate nə budya meyasi hene kum̄ njena kē. ²⁰ Ma Njambiyę yakama kelɔ meyasi hene lajsa

yiké yi wuse diye nyé nè yi wuse take taka ké nè
nje ነጋጌዬ ነ yi kele mesay ke temo su ké.
²¹ Sine njøj ችቱ ስኑ ይ tike temo ke yi Krist
Yesus baka sômbila nyé, keto sine be Krist Yesus
sañgwate. Wuse kél dëte yaka nè məngimō hēne
kumō kpo nè kpo, *amen.

4

Wuse dīy sañgwate

¹ Dete, mi mo jøbø keto Nyañgwé Kumande
ke kombile lepo ndana nyé wune nde: Wuné
jøñnañgwé kelø meyasi yaka nè yi Njambiyé
jebama nè wune ké. ² Wuné jøñnañgwé dëte
nè pidya yotu ke menje hēne, joñna nè te, gbiç
sendi bësö. Baka dîsimançgwé bësö nè temo
te yi mekwadysa. ³ Wuné sâñ nje te yi diy
sañgwate kè nò mbombu nda yi Kimø Sisiñ sima
sañgwé wune ké. Kimø Sisiñ te ke kelø nde,
wune jøñnañgwé nè te tandé yun, nè wune diy
sañgwate kè nò mbombu. ⁴ Yotu *Krist ndi wëte
nè wëte. Kimø Sisiñ ndi sendi wëte nè wëte.
Yo ndi sendi dëte komé Njambiyé jebama wune
njëse ke yene ké. A jebama wune, nè wune bë
ndi nè bibina temo ke yasi wëte nè wëte. ⁵ Wuse
ndi nè Nyañgwé Kumande wëte nè wëte. Tikina
temo te yi wuse tike ke yi Njambiyé ké ndi wëte
nè wëte. Sendi, tøpuna bómø te yi bo tøre ke
mørøku ké ndi wëte nè wëte. ⁶ Njambiyé ndi wëte
nè wëte. Nyé sañgwé nè bómø hēne. A ke namø
bómø hēne. A kél mesay mené ke yotu bómø
hēne. A sendi ke yi bómø hēne.

⁷ Ma yasi wete, ke njoka su, Njambiyε nya mumɔ hene misi mesay te yene bengwε yasi te yi Krist kwadya nyε mumɔ hene kε. ⁸ Yo dete nda yi məkana me Njambiyε lerep nde: <A bendima kε ne mbj ke kwey. A biyma bebala kwɑ nɔ. A kabima sendi meyasi nyε bomɔ.> ⁹ Ma ŋge bε nde, a bendima kε ne mbj ke kwey, 'yite ti tédy ka nde, a paŋma piye kumɔ ke meneti ke gba njí na? ¹⁰ Mo te ε piya kɔ, yo ndi sendi nyε bendima ne mbj laŋsa dyobɔ, na tonje meyasi me mbokɔ hene ne məkombila. ¹¹ Yo nyε nyε baŋa say nde, bo bɛki botu be tomun bεne, nyε baŋa say botu be punja məlepi me Njambiyε, nyε baŋa say pelna Kimɔ Tom. A nya sendi baŋa say bakidya botu be Njambiyε nε say tedya yan məlepi menε. ¹² A kél dete, nε botu bεte be wokuna ndi ne Njambiyε baka bε ne dəti te yi kelɔ mesay, nε njɔŋ botu bεte be tike temɔ ke yi Krist baka dɔku dɔkɔ kε nɔ mbɔmbu. ¹³ Njɔŋ botu bεte ta dɔkɔ dɔkɔ dete kumɔ nde, wuse hene njaki nje bε sangwate ke tikina temɔ te yi wuse tike ke yi Yesus te Mɔnɔ Njambiyε kε nε ke duwɑ ne kimɔte. Dete, wuse ta ŋgbí, bε nda goto bomɔ, bε sendi tondunate ke menje hene nda Krist. ¹⁴ Dete, wuse tí bε se nda gbela bɔnɔsikε yí jaye tedya yasi hene te yi bomɔ yakama tedye wuse yí kε kaka, kε kaka nda njoy te yi pupɔ wumbidye kε na. Botu bεte be diki pεssɔ mɔy yí sebile ne bεssɔ dete baka tí bε se ne dəti te yi jatidye wuse ke bεya nje kelɔ ne wuse dete na. ¹⁵ Ndi nde, ŋge wuse lerep ndi gbakasi ne məkwadyla ke mɔyte, yite wuse ta dɔkɔ dɔkɔ ke dɔiyɔ te yi

wuse dīyε saŋgwate sine be Krist kέ ke menje hεnε. Yo nyε, Krist bε to ke njoka njoŋ botu bete be tike temo ke yene baka. ¹⁶ Yo nyε to kende ne ndingelε yotu hεnε. Ke yotu te, məsiso ke jaŋgwε mədoku mε yotu hεnε jeliyε yo ne njoŋbanṭin. Doku yotu hεnε ke kelɔ say te yene yi kame ne bεsɔ bεnγwε dεti te yi nyε nō kέ. Dete, ndingelε yotu hεnε ta kέ mbəmbu dəkɔ dəkɔ ne nje məkwadysa.

Kasi njombu joŋgwε nè jɔnja joŋgwε

sine be Krist

¹⁷ Ma dete, wunε wôku yasi te yi mi kombile lεrɔ ne saŋsaŋ nyε wunε ke dīnɔ Nyaŋgwε Kumande wusu kέ. Yo nde: Wunε tī joŋnaŋgwε se nda yi botu bete be yeti ke duwε Njambiyε joŋna nō kέ na. Meyasi məte yi bo diki take kέ kine kpasa yaŋa ke moyte na. ¹⁸ Yo nde, dyanɔ dyan sima cimbiyε, yitil kpalma n̄gaŋgile yo. Bo kine mənɔ yaŋa ne mbet ke moy kpasa joŋgwε te yi Njambiyε nyε botu bεnε kέ na, keto bo yeti ke duwε nje Njambiyε na. Bo yeti ke duwε nje Njambiyε dete na, keto mətemo man dεke ne keskere. ¹⁹ Yo mε dεke ne kpiŋtiŋ. Dete, ε bo nyε bɔ ke sap sap joŋgwε yi nyε ne to ne pitik ke kelna kwalɔ məkele mε məmi wεtε wεtε kέ nō. ²⁰ Ma duwā *Krist te yi wunε jekima yun yi duwε ne nyε kέ tī bε dete na. ²¹ Wunε kombila wokɔ kasi Krist gbate, wunε botu bete be dīyε saŋgwate ne nyε baka. Bo tédyα wunε meyasi bεnγwε gbakasi te yi dīyε ke yi Yesus kέ. ²² Yo nde, wunε tīki beya njombu joŋgwε te yi

wunε bą nō ne mbɔmbu ké nda yi mumɔ sɔre ne jegbe jegbe lambɔ ke yotu lj ké. Beya mewobɔ mɛ njombu joŋgwε te yite yi wunε bą nō ké sébila mumɔ kè nō ke nje te yi nyε ta yambile kete. ²³ Ma dete, wunε t̄iki nde, Njambiyε s̄enji m̄etake n̄e m̄etemɔ mun h̄ene. ²⁴ Wunε kpâl nje joŋna ndana nda j̄onja mɔ te yi Njambiyε ne ŋguru wene kusuma, na boŋna ne nyε. J̄onja mɔ te ke joŋna ne ŋgbεŋ kε mbɔmbu wene, bakidye sendi yotu pupunate kε mbɔmbu wene. Yo gbakasi te yi diyε ke yi Njambiyε kέ kele nde, a j̄oŋnangwε dete. ²⁵ Nda yo dete kέ, wunε t̄iki ja. Mumɔ h̄ene l̄epi ndi gbakasi nyε jakɔsɔ, keto wuse h̄ene saŋgwate nda m̄edoku mɛ kiya yotu wete. ²⁶ Ngε wunε woke ŋgambi ne mumɔ, kρε, wunε t̄i kel yiŋa beya yasi na. Kwana temɔ te t̄i kum bekoko ne te na. ²⁷ Wunε t̄i nyεki *Kum beya m̄ekele nje te yi b̄adyε wunε na. ²⁸ Mɔ te ε d̄ikima gubɔ kwεy kɔ t̄i kɛn se mbɔmbu gubɔ na. Yasi wete, a kpâl kelɔ m̄esay kimɔte ne m̄ebɔ m̄enε wɔndo firiki, na nje bε ne yiŋa yasi te yi nyε yakama kabɔ nyε botu be ŋgwete. ²⁹ Yiŋa beya l̄epi wete ne wete t̄i pundu kε numbu yun na. Yasi wete, ne l̄epi ndi yiŋa kimɔ m̄elepi mete yi yakama kamε b̄esɔ ke teri te yi bo diyε kete kέ kelɔ nde, bo d̄ôku d̄ɔkɔ ke nje Njambiyε kɛ nō mbɔmbu. Wunε l̄epi ndi njel m̄elepi mete yite, dete yo ta nyε m̄ekombila nyε botu bete be woke yo baka. ³⁰ Wunε t̄i kel yasi te yi ta nyε Kimɔ Sisiŋ Njambiyε d̄uku na. Kimɔ Sisiŋ te, yo yɔ te yi Njambiyε kwetima kε yotu yun yi ladye ne yesɔ te yi nyε ta sidyε ne joŋgwa botu

benε kέ. ³¹ Beya pekeke mεtake nè joη joη temo nè ηgambi nè hoyo hoyo melombo nè mendoy, wunε tiki yo, tiko sendi kwalo beya mεkele hεnε ke njoka yun. ³² Wunε bēki kimο bomo yí kelο kimο yasi ne bεsο, gwe sendi ηgwεtε bεsο. Baka tiki bεsο nε ηgwεtε nda yi Njambiyε tikima sendi wunε nε ηgwεtε, keto yasi te yi *Krist kelma keto yun kέ.

5

Wuse jōηnaηgwe ke moy mejasι

¹ Ma ndana, wunε yeti me ka bōnο be Njambiyε na? 'Wunε yeti səη temo ne na? Ma dete, wunε kēl meyasi nda yi Njambiyε kele kέ. ² Wunε jōηnaηgwe ne mεkwadya ke temo nda yi *Krist kwadya sendi ne wuse kέ. A nya yotu ne ne ηguru wene yí joηgwe ne wuse. A kelma dete nda yi mumο kaηe ne yiηa yasi nyε Njambiyε kέ, nda nyamο te yi bo kile ηgiη ne kelο ne sadaka nyε nyε. Kaηna yotu te yi Krist kaηma dete nyε Njambiyε kέ, yo nda kimο ləbinda te yi bo lodγε nyε nyε.

³ Ma dete, nda yi wunε me wokuna ndi ne Njambiyε kέ, kasi kelna mewanja nè kwalo mεkele me mεmi hεnε, ho kasi nyεna temo ke meyasi tī wokunaηgwe ko ne mbet ke mesimο mun na. ⁴ Yeti kimοte nde, yiηa lepi janji nè lepi abalmba nè yiηa beya lepi mεkøka pūndu ke numbu yun na, keto yite ti yaka ne botu be Njambiyε na. Yasi wεtε, lepi te yi kpâl pundu ke numbu yun bēki ndi yiκε yi nyε Njambiyε wosoko. ⁵ Wunε dûkwε gba nde, botu be kelna

mewanja nè botu be kelna mεkele mε mεmi, ko mumɔ wete ne wete ke njoka botu benɔri tì ðe ne meyasi mεte yi Njambiyε bakidye tike botu bene ke *Kando cyeñe bene Krist na. Dete sendi, botu be nyεna temɔ ke meyasi, yite nde, botu bete be kane yiña yasi tikɔ Njambiyε baka, ko mumɔ wete ne wete ke njoka yan tì ðe ne meyasi mεte yi Njambiyε bakidye tike botu bene mate na. ⁶ Mumɔ tì sebila wunε ne yiña lem mεlepi na. Yo kelna meyasi dete kele nde, ɔngambi Njambiyε bâl ke to botu bete be kele da metɔ sun̄gwε ne nyε baka. ⁷ Dete, wunε tì gbam kol wúnε botu bete na. ⁸ Keto ne mbɔmbu wunε ða yitil. Ma ndana wunε mε mejasi, keto wúnε be Nyaŋgwε Kumande wusu mε saŋgwate. Dete, wunε jôŋnaŋgwε nda botu bete be mε mejasi. ⁹ Wunε kâl dete, keto mejasi kâl nde, mumɔ kâl kwalɔ kimɔ yasi hene, kelɔ yasi hene ne ɔngbeŋ, kelɔ sendi nde, mumɔ l̄epi gbakasi ke meyasi hene. ¹⁰ Ma wunε jôŋnaŋgwε ndana dete yi nembe meyasi, duwe yike yi nyε Nyaŋgwε Kumande mesosa. ¹¹ Wunε tì nyéki ðɔ ke kelna mεkele mε yitil wúnε botu bete be kele yo baka na. Mεkele mεte ti nyéki yiña kimɔ yasi na. Yasi wete, wunε kpâl gbasɔ yo ke puyε ne ɔngwây. ¹² Keto meyasi mεte yi bo kele ke sɔ kâ gba yasi njɔn. Ko yeti yasi te yi mumɔ yakama ðobø lepø na. ¹³ Ma ɔngε yo si pundɔ hene ke puyε dete kâ, ɔ ðéŋja, mumɔ ke nje duwe mεŋgbonjolo mεte yεy, ¹⁴ keto yasi hene te yi mejasi punje ke puyε, yite mε mejasi. Yo nda yi mεkana mε Njambiyε lepε nde: «We mɔ te ε ke jakɔ kɔ jemkwε, tema

ke njoka þemuñ, nē mejasi me *Krist pan ke joñgwé dýo.¹⁵ Dete, wuné kômbila dýo ne ssoñ ðeñe nda yi wuné joñna nō ké. Wuné tî joñnañgwé nda belem na. Yasi wete, wuné joñnañgwé nda þotu bete be ne dýano.¹⁶ Dete, ñgimô hene te yi dýa wuné nde, wuné kél yinjá yasi, wuné nyêki bo kete kiné ñimbidye ñgimô na, keto metu mete yi wuse diye kete ndana ké beyate.¹⁷ Dete, wuné tî ndembi na, yasi wete, wuné kpâl sa nje te yi duwé yasi te yi Nyañgwé Kumande kwadye ké.¹⁸ Wuné tî gwaki mënjam na, keto yo ke ðekidye wuné. Yasi wete, wuné sâñ nde, Kimô Sisiñ tôndu ke temô yun.¹⁹ Yite þaka ta nyé ðesô ðeti ne nje jembina þesom te yi luksa Njambiyé nè nje yinjá mejembi mete yi sombile ne nyé ho ne nje mejembi mete yi Kimô Sisiñ ta nyé wuné ðeti te yi jembô ké. Yite wuné ta jembina yí ðesô ne Nyañgwé Kumande wusu ne temô yun hene.²⁰ Ñge Kimô Sisiñ tondë metemô mun ðete, yite wuné ta nyé Da Njambiyé wosoko meñgimô hene, ke meyasi hene, ke ðinô Nyañgwé Kumande wusu Krist.²¹ Yite þaka ta têkwé to sungwé ne ðesô, keto wuné ke jeso Krist.

Joñgwé þotu be Njambiyé

ke moy tû dýan

²² Wuné þomari, nyari hene têkwé to sungwé ne njom yí tedye nde, wuné ke wokuna ne Nyañgwé Kumande.²³ Wuné kél ðete, keto yo mbam diye ne nyari nda yi *Krist diye ne njøñ þotu bete be tike temô ke yene ké. Njøñ þotu bete gba yotu ne, yo nyé joñgwé bo.²⁴ Ma nyari hene

têkwé to sungwé nē njom kē mēyasi hēnē nda yi njōj̄ botu bête bē tike temō kē yi Krist wokuna nē nyé ké.

25 Wuné bembam, mbam hēnē kwâdyikwé nyari wene nda yi *Krist kwadysa nē njōj̄ botu bête bē tike temō kē yene yí nyé joñgwé dyené nē ñguru wene kēto yan ké. **26** A kelma dete, nē bo wokuna ndi nē nyé nyepo. Yite a pañma pa pupudye bo nē mōrōku nē mélépi mēnē sendi. **27** A kelma dete, nē njōj̄ botu bête nje tem kē mbombu wene kimō yaña nē bēñgenjēñ kiné mōnō memi ho mbulma sal ho yinā mōnō bēya yaña dete na. Yasi wete, a kelma dete, nē bo wokunañgwé ndi nē nyé nyepo kiné yinā mōnō mejōsō kē mbombu wene na. **28** Dete sendi, mbam hēnē kwâdyikwé nyari wene nda ñgbak ñgbak yotu nē. Yo nde, mo te ε kwadysé nyari wene, mo te kē kwadysé yotu nē nē ñguru wene. **29** Kēto ko mumō wete nē wete tī pa bēnō yotu nē mbaña yesō na. Yasi wete, a dál yo bakidye yo kimôte nda yi Krist kele sendi dete sungwé nē njōj̄ botu bête bē tike temō kē yene ké. **30** A kél dete, kēto wuse medoku mē yotu nē. **31** Yo nda yi Njambiyé lepima nde: <Dete, mbam ta tikō sañgwé bēnē nyangwé joñna bēnē nyari nda kōl bēnē jon. Bo hēnē yiba ta kpalō nje bē ndi mbundō wete.› **32** Yasi kē yi Njambiyé lepima kē, yo bā sɔdysate nē mbombu. Yo gba nyangwé yasi. Mi lépi yo waka yí tedye nē njoka Krist bēnē njōj̄ botu bête bē tike temō kē yene baka. **33** Ma dete sendi, wuné bembam, mbam hēnē kwâdyikwé nyari wene nda yotu nē. Sendi, nyari jēsi njōj̄

wenε.

6

¹ Wunε bɔnɔsikε, wunε wôkunaŋgwε ne botu bεte be jama wunε baka, kεto yo kimɔtε nde, botu bεte be mε saŋgwate bene be Nyaŋgwε Kumande baka kêl dεte. ² Wεtε mboŋga Njambiyε lépi nde: <Jesɔ sɔŋgwε bene nyɔŋgwε.> Kε njoka memboŋga mεte yi Njambiyε tembidyα, kpo sendi yiŋa yasi dokidye kεte, yɔkɔ bosate. ³ A kpoma nde: <Ngε wε kele dεte, wε ta bε ne mesosa, wε má joŋna sendi kikwε ke meneti maka.> ⁴ Ma wunε besaŋgwε ne bɔnɔ, wunε t̄i kel yasi te yi ta kwadye temɔ bɔnɔ bun na. Yasi wεtε, wunε dɔ̄kwε bo ne nje tedya yan mebɔnε yí kites ne bo ne nje nambina metɔ man. Wunε kēl dεte nda yi Nyaŋgwε Kumande kwadye kε.

⁵ Wunεbebala, wunε wôkunaŋgwε ne botu bεte be d̄iyε ne wunε ke meneti maka baka. Wunε kâmbi bo ŋgwaŋgwε. Wunε kēl dεte ne temɔ yun hεne yí tedye nde, wunε ke wokuna ne *Krist. ⁶ Wunε t̄i kel ndi dεte kεto bo ke kɔŋ yun ke pemɔ wunε na. Wunε t̄i kel ndi dεte, né bɔmɔ bε ne mesosa ne wunε na. Yasi wεtε, wunε kēl dεte yí tedye nde, wunεbebala be Krist be kele yasi te yi Njambiyε kwadye kε ne temɔ yan hεne. ⁷ Dete, wunε kēl mesay nyε bo ne kimɔ temɔ nda wunε kēl nyε Nyaŋgwε Kumande, yeti nyε bɔmɔ na. ⁸ Ma wunε dûkwε nde, mumɔ hεne, ko bala ko mɔ te ε ti bala kɔ, Nyaŋgwε Kumande ta nyε mumɔ yasi bεŋgwε kimɔ mekele mεnε. ⁹ Ma wunε botu bε diyε ne bebala baka,

wunε kēl sendi dete ne ſebala bun. Wunε tīki ḥgaliya misi suŋgwε ne bo, keto wunε ke duwε nde, mɔ te ε dīyε ne bo, dīyɔ sendi ne wunε kɔ, pεlε dyobɔ. A yeti ke gwe mbəri misi me mumɔ na.

Mejɔle medyambi mete yi Njambiyε

nyε wuse kέ

¹⁰ Yí sidyε nɔ, wunε bōŋ deti ke mebɔ me Nyangwε Kumande nè ke nyangwε ḥguŋguduyε ne. ¹¹ Wunε bīya mejɔle me dyambi hene te yi Njambiyε nyε wunε kέ jeliyε, né wunε bε ne deti te yi dīyɔ ne ḥgbīngim komε *Kum beya məkele ta nje ne məmbɔle məne kέ. ¹² Keto dyambi te yi wuse lụ kέ, wuse ti lón ne gbela botu bε məmbundɔ na, yasi wεtε, wuse lón dyambi te suŋgwε ne beya məsisinj bəne bekum ban nè nyangwε bekum ban bε name mbokɔ te yi yitil yi ke məneti maka kέ. Wuse lón dyambi te suŋgwε ne beya məyasi hene te yi ne nyangwε deti yi dīyε ke kwey kέ. ¹³ Ma nda yo dete kέ, wunε bīya mejɔle me dyambi hene te yi Njambiyε nyε wunε kέ jeliyε, né wunε bε ne deti te yi sumɔ kol komε beya yesɔ ta dīyɔ kέ. Dete, wunε ta kέ mbəmbu dīyɔ ne ḥgbīngim komε wunε ta laŋsa kumɔ njena kέ. ¹⁴ Wunε dīy ne ḥgbīngim. Wunε lēpi ndi gbakasi. Yo bēki nda kanda te yi mumɔ susule ke jon ne kέ. Wunε kēl məyasi hene ne ḥgbεn̊ ke joŋgwε dīy. Yo bēki nda lambɔ sumba te yi mumɔ leŋε kέ nɔ dyambi kέ. ¹⁵ Wunε nyɛki sosu ke pelna Kimɔ Tom te yi nyε mumɔ tete kέ. Yo nda mənakala mete

yi mumo ləŋe kəndə nō ké. ¹⁶ Kε təyasi hənə, wunə t̄iki temo ke yi *Krist. Yo nda əgušo te yi wunə b̄iye yí d̄imə ne bulam bulam məkə məndolo hənə te yi *Mɔ̄ beya məkele l̄u ne d̄yambi ké. ¹⁷ Wunə b̄iya joŋgwə te yi Njambiyə nya wunə ké. Yo nda guka sumba te yi mumo petə ne to kē nō d̄yambi ké, b̄u sendi məlepi mənə nda kafa te yi Kimo Sisiŋ nyə wunə ké. ¹⁸ Wunə əŋw̄ētaŋgwə ne Njambiyə məŋgimə hənə, kelɔ̄ kwalɔ̄ məŋgwəta n̄e kwalɔ̄ məjaħa hənə ne deti te yi Kimo Sisiŋ. Wunə t̄i yaki na, wunə kēn ndi mb̄ombu yí əŋgwəta ne Njambiyə d̄ete məŋgimə hənə kinə katə na. Wunə əŋw̄ētaŋgwə sendi keto botu be Njambiyə hənə, ¹⁹ jekə kw̄a kwaŋgə keto mb̄e, né Njambiyə nyə mi lepi te yi mi yâkaŋgwə lepo komə mi kwadfyə tapita ké, né mi lepina ne saŋsaŋ kinə w̄ na yí tedfyə ne yasi te yi ma b̄eki sɔ̄dyate ne mb̄ombu ke kasi Kimo Tom ké. ²⁰ Mi m̄o b̄oŋna Kimo Tom te k̄e pele, ko b̄ekə nde, mi ndana wotunate ne k̄ol sumba ke t̄u j̄eb̄o. Wunə əŋw̄ētaŋgwə ne Njambiyə, né mi lepi yo ne saŋsaŋ kinə w̄ na nda yi mi yâkaŋgwə kelɔ̄ ké.

Pol ke nyəno botu be Efes

²¹ Mi ke kwadfyə nde, wunə sendi, wunə d̄ükwə yasi te yi kwaŋna ke kasi mb̄e n̄e yasi te yi mi kelə ndana ké. Wunə ta woko yo hənə ke numbu maŋ wusu Tisik, sɔ̄ŋ temo su. Nyə m̄o mesay m̄e Nyaŋgwə Kumande. A nya sosu ne hənə ke mesay m̄ete. ²² Mi j̄eki tomo nyə kənjə, na k̄e lepi teri su nyə wunə, nyə sendi wunə deti

ke temo. ²³ Da Njambiyé nè Kumande Yesus Krist nyêki bemañ busu tete nè mèkwadya ke temo, kelo sendi nde, bo fiki temo ke yi Da kè nò mbombu. ²⁴ Njambiyé kôl ŋgikwa ne bomo hene be kwadye Nyanqwé Kumande wusu Yesus Krist kine njena baka.

**Mεlεpi mε Njambiyε Jɔnja Mbon
Kako: Mεlεpi mε Njambiyε Jɔnja Mbon New
Testament
Le Nouveau Testament en langue kako (kako-est)
Cameroun et RCA**

copyright © 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kako)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022
01d5712f-3809-5574-9928-b20d539536e3